

<https://doi.org/10.26565/2410-7360-2026-64-10>

УДК [911.5+913(477)]:502.6

Ландшафтна сільськогосподарська спадщина м. Вилкове

Оксана Аріон¹, <https://orcid.org/0000-0001-5848-3242>, e-mail: oarion@knu.ua

к. геогр. н., доцент, кафедра географії України

Тетяна Купач¹, <https://orcid.org/0000-0001-8710-7107>, e-mail: tkupach@knu.ua

к. геогр. н., доцент, кафедра географії України

Юлія Олішевська¹, <https://orcid.org/0000-0002-3132-1363>, e-mail: yuliaolishevska@knu.ua

к. геогр. н., доцент, кафедра географії України

Світлана Дем'яненко¹, <https://orcid.org/0000-0002-9822-1981>, e-mail: sdemianenko@knu.ua

к. геогр. н., доцент, кафедра географії України

¹ Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

В Україні тема сільськогосподарської спадщини залишається недостатньо дослідженою попри відповідності подібних об'єктів концепції національної культурно-ландшафтної спадщини. Дослідження українських агроландшафтів, як культурної спадщини, є надзвичайно актуальним і сприяє науковому осмисленню унікальних форм традиційного землекористування, формуванню основи для їх охорони і інтеграції у стратегії сталого розвитку сільських територій. Метою даного дослідження є аналіз ландшафтної сільськогосподарської спадщини м. Вилкове задля визначення напрямів її збереження у контексті сталого розвитку регіону. Отже, пошук зразків українських агроландшафтів, як результату функціонування сталих систем ведення традиційного сільського господарства на окремих територіях, і визначило об'єктом дослідження сформовану поколіннями землеробів та рибалок Українського Подунав'я агровиробничу систему м. Вилкове (Вилківська МТГ, Ізмаїльський район, Одеська область). Предметом дослідження є: аналіз природної основи формування агроландшафтів території і визначення суспільних і культурних передумов формування агровиробничих систем; аналіз сучасного стану традиційної агровиробничої системи з визначенням перспективних напрямків охорони та збереження агроландшафтів. Методологічною основою обрано концепцію глобальної сільськогосподарської спадщини (GIAHS), включно з критеріями відбору територій до переліку цінних, положення типізації об'єктів охорони сільськогосподарської спадщини та системи захищених географічних зазначень (ГЗ), включно з формуванням переліку гарантованих традиційних особливостей України. Основними результатами є те, що ландшафти м. Вилкове: розвиваються та характеризуються усталеним функціонуванням і відрізняються достатнім агробіорізноманіттям; є основою культивування цінних сільськогосподарських культур та видів (виноград сорту «Новак», «дунайка» тощо) і вирізняються унікальністю, адже функціонують в умовах сталого менеджменту місцевих фермерів (землеробів, скотарів, рибалок та ін.) задля підтримки засобів до існування, адаптивного управління та обміну знаннями. У висновках зауважимо, що результати проведеного дослідження підтверджують унікальність агровиробничої системи м. Вилкове, як потенційного об'єкту охорони національної культурної спадщини, а агровиробнича система м. Вилкове може розглядатися як цінний об'єкт ландшафтної сільськогосподарської спадщини, що поєднує природні, культурні та соціально-економічні виміри.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ :

Рукопис надійшов
22 січня 2026

Отримано після рецензування
20 травня 2026

Затверджено до друку
25 травня 2026

Опубліковано онлайн
30 травня 2026

Ключові слова :

агроландшафт, агровиробнича система, сільськогосподарська спадщина, культурна спадщина, GIAHS, географічні зазначення, м. Вилкове, дельта Дунаю.

Вступ

Наукові тлумачення українських вчених визначають агро- або сільськогосподарські ландшафти як антропогенні, функціонування яких

спрямоване на забезпечення сільськогосподарської діяльності людей, тобто, території, основу яких становлять сільськогосподарські угіддя (поля, сіножаті, пасовища тощо) разом із штучними лісовими насадженнями [1, 2]. Натомість, у по-

Як цитувати :

Аріон Оксана, Купач Тетяна, Олішевська Юлія, Дем'яненко Світлана (2026). Ландшафтна сільськогосподарська спадщина м. Вилкове. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Geology. Geography. Ecology*, (64), 131–142. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2026-64-10>

© Оксана Аріон, Тетяна Купач, Юлія Олішевська, Світлана Дем'яненко, 2026
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

даних тлумаченнях не враховується ні естетична, ні історико-культурна складова таких утворень, а також, зауважимо, що частина земель сільськогосподарського призначення має значущість не лише з точки зору економічної, але і загальносупільної цінності.

Враховуючи це, в даній роботі ми виходимо з тлумачення ландшафту викладеного в ст.1а Європейської ландшафтно-конвенції [3] і розглядаємо сільськогосподарські ландшафти як культурні утворення, роблячи акцент на соціокультурній інтерпретації ландшафту, як такого, що включає нематеріальні компоненти, зокрема традицію землекористування та спільноту людей, які вплинули на розвиток даного ландшафту. Саме таке розуміння агроландшафтів покладено в основу концепції сільськогосподарської спадщини FAO, а також є підставою для включення ряду подібних територій до категорії культурних ландшафтів у World Heritage List (UNESCO).

Як показав джерелознавчий аналіз, проблематика сільськогосподарської спадщини досить широко представлена в закордонних публікаціях за останні 20 років. Разом із посиленням зацікавленості до проблем сільськогосподарської спадщини постають питання щодо: специфіки виокремлення унікальних сільськогосподарських систем з метою охорони в різних регіонах світу (Південна Азія, Європа та ін.) [4-6]; проблем моніторингу та оцінки об'єктів GIAHS [7-9]; застосування ГІС-методів для просторового аналізу факторів, які можуть впливати на цілісність ландшафту, зокрема, пов'язаних зі змінами у землекористуванні [10]; розгляду об'єктів GIAHS як невід'ємного елементу моделей сталого регіонального розвитку [6, 11, 12] та важливої складової продовольчої та харчової безпеки регіонів [13]; а також аналізу об'єктів сільськогосподарської спадщини з точки зору усвідомлення суб'єктивного благополуччя мешканців, сприйняття мешканцями впливу туризму та їх взаємодії з відвідувачами [14, 15].

Географія публікацій показує, що найбільша кількість досліджень пов'язана з об'єктами охорони сільськогосподарської спадщини країн Східної та Південної Азії, зокрема, Індія, Китай, Японія, Індонезія та ін., що пояснюється дисбалансом в просторовому розподілі сільськогосподарської спадщини: 14 об'єктів GIAHS в Європі проти 65 – в Азійсько-Тихоокеанському регіоні станом на 2025 рік [16]. Отже, дослідження агровиробничих систем є вельми актуальні з огляду на те, що такі системи є прикладом адаптації до умов навколишнього середовища (зокрема наслідків зміни клімату), а також сприяють збереженню біорізноманіття, захисту водозбірних басейнів, охороні ґрунтів та покращенню їх стану [17]. Окрім цього, виходячи з розуміння сільськогосподарських ландшафтів як частини спадщини кожного члена громади, унікальні системи землекористування та ландшафти

(об'єкти GIAHS) розглядаються як моделі для формування більш сталого та процвітаючого майбутнього сільських та міських громад [18].

Разом з тим, за результатами аналізу джерел виявлено, що в Україні, попри наявність унікальних агровиробничих систем, тема сільськогосподарської спадщини залишається недостатньо дослідженою і у вітчизняних наукових публікаціях представлена поодинокими згадками [19]. Хоча подібні об'єкти цілком вкладаються в концепцію національної культурно-ландшафтно-спадщини [20, 21] і, в особливих випадках, розглядаються як складова світової культурної спадщини [22].

З огляду на це, дослідження українських агроландшафтів, як культурної спадщини, є надзвичайно актуальним і новим. Воно сприятиме не лише науковому осмисленню унікальних форм традиційного землекористування, але й формуванню основи для їх охорони, популяризації та інтеграції у стратегії сталого розвитку сільських територій. Це дає підстави розглядати окремі агроландшафти, агровиробничі системи як потенційні об'єкти сільськогосподарської спадщини і складову національної культурної спадщини України в цілому.

Методологічною основою даного дослідження обрано концепцію глобальної сільськогосподарської спадщини GIAHS включно з критеріями відбору територій до переліку цінних [23], положення типізації об'єктів охорони сільськогосподарської спадщини за A. Nagata [24]. Виходячи з даних програми GIAHS, ландшафт не може існувати в структурі сільськогосподарської спадщини відірвано від місцевої традиції ведення сільського господарства. Тому, в подальшому, вважаємо за можливе використовувати поняття «агровиробнича система». В даному випадку, під агровиробничою системою ми розуміємо агроландшафт та відповідну йому систему традиційного господарювання, що сприяла його формуванню і тривалий період підтримує його стаке функціонування.

Окрім цього, дослідження спирається на систему захищених географічних зазначень (ГЗ), включно з формуванням переліку гарантованих традиційних особливостей України [25, 26]. Пов'язані з ними унікальні агровиробничі системи розглядаються як потенційний об'єкт особливої охорони, що сприятиме збереженню агробіорізноманіття, сталому веденню господарства та соціо-економічному зростанню сільських громад [19].

Пошук зразків своєрідних українських агроландшафтів, як результату функціонування сталих систем ведення традиційного сільського господарства на окремих територіях, і визначило **об'єктом дослідження**, сформовану багатьма поколіннями землеробів та рибалок Українсько-го Подунав'я, агровиробничу систему м. Вилкове.

Предметом дослідження є: аналіз природної основи формування агроландшафтів території і визначення суспільних і культурних передумов формування агровиробничих систем; аналіз сучасного стану традиційної агровиробничої системи з визначенням перспективних напрямків охорони та збереження агроландшафтів.

Метою дослідження є аналіз ландшафтно-сільськогосподарської спадщини м. Вилкове (Вилківської міської територіальної громади) задля визначення стратегічних напрямів її збереження у контексті сталого розвитку регіону. Для досягнення поставленої мети виокремлені наступні **завдання**: здійснити аналіз природної основи формування агроландшафтів території м. Вилкове; визначити історичні та соціо-культурні передумови формування агровиробничих систем; проаналізувати їх сучасний стан та роль у житті місцевої громади, як складової традиційної агровиробничої системи; визначити перспективи охорони та збереження агроландшафтів, їх роль та культурну цінність для місцевої громади, регіону та України в цілому.

Результати та обговорення

Основними характеристиками об'єктів сільськогосподарської спадщини за визначенням

FAO є такі, що вказують на те, що ландшафти: 1) розвиваються та характеризуються сталим функціонуванням; 2) відрізняються агробіорізноманіттям; 3) є основою культивування цінних сільськогосподарських культур (до прикладу, сортів зернових, овочів та фруктів, порід худоби та ін.); 4) вирізняються унікальністю, адже функціонують в умовах сталого менеджменту місцевих фермерів (землеробів, скотарів, рибалок та ін.) задля підтримки засобів до існування, адаптивного управління та обміну знаннями.

Зазначені характеристики ландшафтів конкретизуються у вигляді п'яти критеріїв запропонованих FAO [23], відповідно до яких здійснюється оцінка унікальності тих чи інших агровиробничих систем та приймається рішення щодо їх включення до переліку GIAHS. Кожен зазначений критерій представляє собою один з елементарних вимірів сільськогосподарської спадщини [23].

Вивчення ландшафтно-сільськогосподарської спадщини проводилося для території м. Вилкове (Вилківська МТГ, Ізмаїльський район, Одеська область).

Регіон, в межі якого потрапляє територія дослідження, характеризується різноманітними природними умовами, що визначаються, перш за все, його географічним положенням (рис.1):

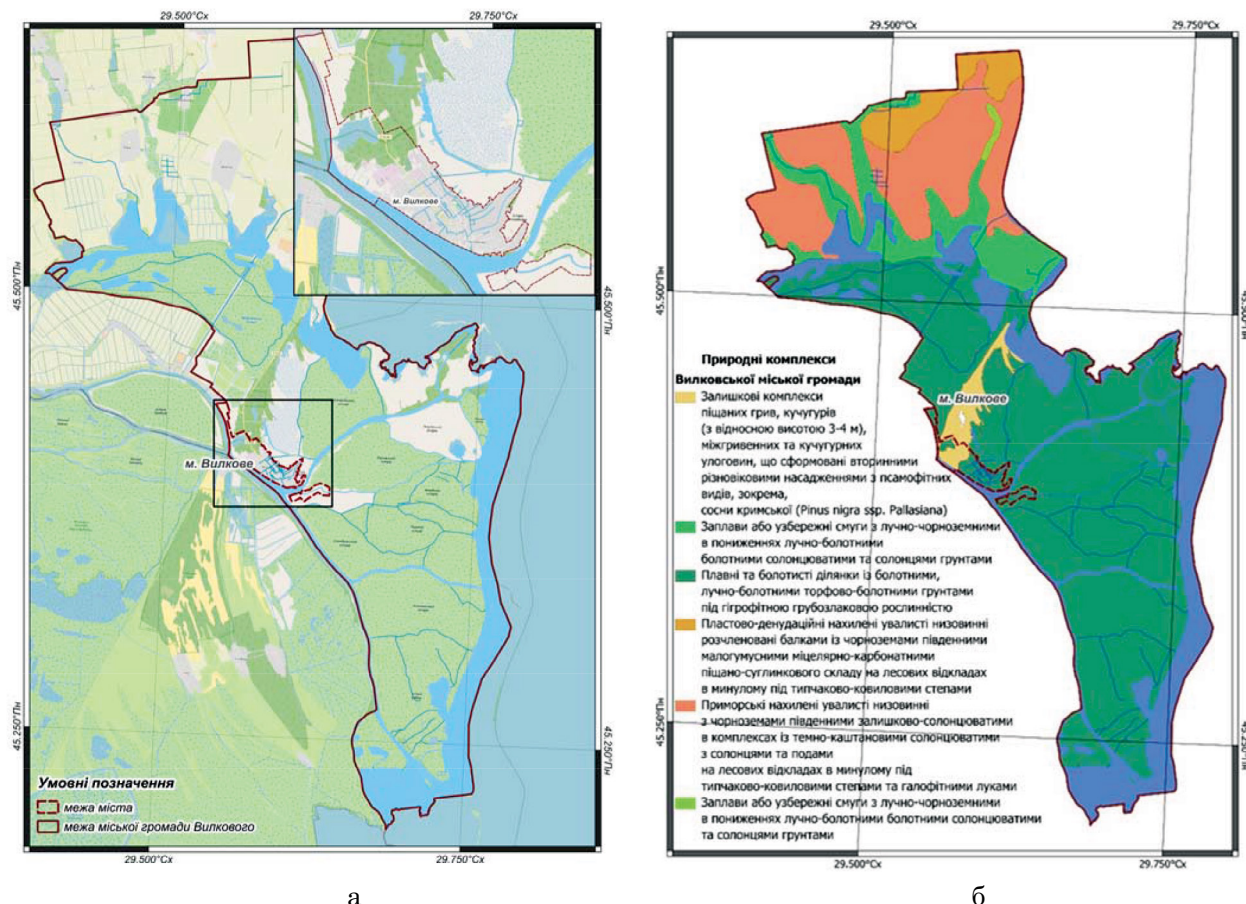

Рис.1. а) Фізико-географічне положення території дослідження (дані: OSM); б) Природні комплекси території дослідження / **Fig. 1.** a) Geographical location of the research area (source: OSM); b) Natural complexes of the research area

розташуванням в межах української частини пониззя (дельти) р. Дунай. Регіон дослідження представляє собою власне дельту р. Дунай в її Кілійському гирлі. Власне м. Вилкове розташоване саме в місці, біля якого р. Дунай ділиться на Очаківський, Старостамбульський і Білгородський рукави. Нижче за течією вони утворюють ще більш дрібні протоки. Разом з численними великими і малими протоками існує мережа прісноводних внутрішніх і відкритих приморських мілководних водойм з глибинами від 0,5 до 2 м. Кілійська дельта вважається найбільш молодію частиною дельти р. Дунай (вік формування ~ 300 років) з формуванням окремих островів та кіс в дельті впродовж останніх десятиріч років. Процеси дельтоутворення, наразі, продовжуються, проте є менш інтенсивними в зв'язку з виносом мулу на більші глибини Чорного моря [27]. Для пониззя р. Дунай, в цілому, притаманний знижений рівнинний рельєф із незначними підвищеннями в північній частині. Найвищими природними формами є піщані дюни Жебріянської гряди, приморські та прируслові гряди. Вартий уваги антропогенний рельєф, що формується як наслідок відвалів ґрунту від інтенсивних днопоглиблювальних робіт дельти.

Регіон, в межах якого знаходиться територія дослідження, потрапляє в зону з помірним напівпосушливим кліматом, типовим для південних помірно-сухих степів (Bsk або холодний степовий клімат за класифікацією Köppen-Geiger). В той же час, характерна для дельти р. Дунай та прилеглих лагун активна поверхня є значною мірою відмінною від поверхні степів, що призводить до формування мозаїки мікрокліматів, як реакції на загальну отриману радіацію та загальну циркуляцію атмосфери. Специфічні погодні умови встановлюються залежно від активності основних баричних центрів. Так, м'які зимові дні, що є характерними для території дослідження, залежать від активності північно-східноєвропейського баричного

центру і часто змінюються морозними днями з сильними вітрами, які є наслідком дії північноатлантичних антициклонів. Дана специфіка переносу повітряних мас в межах регіону дозволяє віднести територію м. Вилкове до території з вологим субтропічним типом клімату (Cfa, за класифікацією Köppen-Geiger).

Аналіз кліматичних даних за багаторічними середніми показниками [28] вказує на нерівномірний розподіл за порами року: літо (45 днів) значно довше за зиму (15 днів), весна (122 дні) триваліше за осінь (83 дні). Згідно зі статистичними даними середня температура в місті Вилкове становить 12,8 °С. За даними [28] для території дослідження характерним липневим показником найвищої температури з середнім значенням є 24,7 °С. Для січня зареєстровані найнижчі температури протягом року, з середнім мінімальним значенням в 0,4 °С. Річна амплітуда середньої температури складає 24,3 °С. Варто зауважити, що на території м. Вилкове впродовж року випадає достатньо велика кількість опадів, навіть у найменш вологий місяць (див. рис. 2).

Кількість опадів становить близько 474 мм на рік, з максимумом в червні - до 56 мм та мінімумом в лютому - до 29 мм. Також спостерігається значне коливання кількості опадів з амплітудою в 27 мм між місяцем з найменшою кількістю опадів (лютий) і місяцем з найбільшою кількістю опадів (червень). Сніговий покрив не значний і тримається не довго, лише в найсуворіші зими.

Річна тривалість сонячного сяяння для території м. Вилкове ~ 2950,09 сонячних годин із середньомісячним показником, що становить ~ 245,84 год. Липень, для м. Вилкове, є місяцем з найбільшою кількістю сонячних годин на день (середня тривалість у 12,8 годин) та із загальною кількістю у 395,6 сонячних годин. У січні спостерігається найменша кількість сонячних годин на день (середня тривалість у 3,8 годин) із загальною кількістю сонячних годин - 120,8

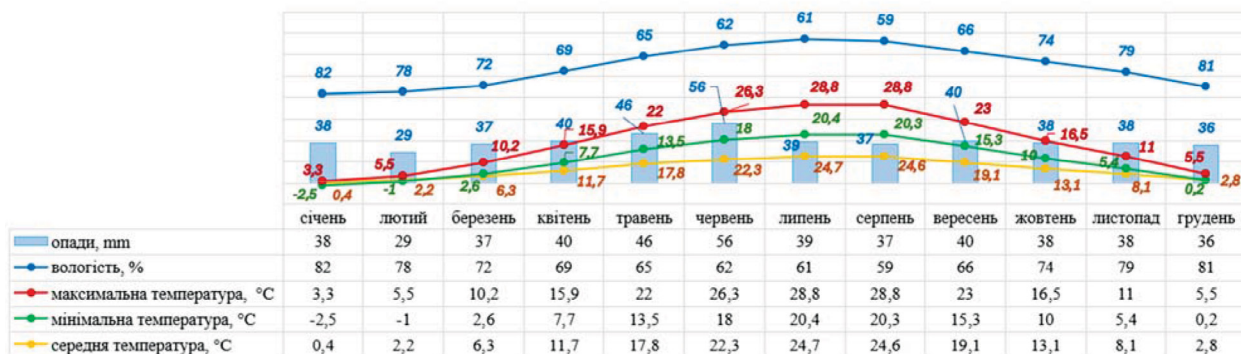

Рис. 2. Основні кліматичні дані за багаторічними середніми показниками для території м. Вилкове (дані Climate data за 1991 – 2021 роки)

Fig. 2. Basic climate data based on long-term averages for the territory of Vilko (Climate data for 1991–2021)

(рис. 3). Відносна вологість повітря досить висока: коливається від понад 82% у січні до 59% у серпні місяці. Сума ефективних середньодобових температур в році наближається до 160°C.

Випаровуваність значно перевищує кількість опадів і наближається до 800 мм/рік. Температура води в рукавах дельти р. Дунай сягає 12,7°C (в середньому за рік) з максимумом температури води в липні-серпні (27,6°C) та середнім її значенням у 24,1°C. Домінуючі вітри мають змінний північно-південний напрям з максимальними швидкостями вітру взимку та навесні та восени.

Ґрунти досліджуваної території сформувалися в результаті переважання дерново-лучного процесу за умови сильного та тривалого зволоження, здебільшого на субстратах мулистого та піщаного річкового алювію, піщаних літоральних відкладів. Для дельти найбільш характерними є важко суглинкові та глинисті відміни лучних, лучно-болотних, болотних ґрунтів (fluvisol за WRB- FAO, 2006) та їх засоленіх відмін. На знижених ділянках в дельтовій частині формуються найпоширеніші в регіоні болотні ґрунти. Присхилові ділянки прируслових гряд займають лучно-болотні ґрунти які формуються в умовах постійного затоплення. Для центральної заплави р. Дунай характерними є дернові, лучно-чорноземні ґрунти, що сформувалися на алювіальних наносах різного механічного складу. Засолення ґрунтів (утворення солонців, солончаків) спостерігається на окремих ділянках із збіднілою або зведеною рослинністю, адже в періоди тривалих повеней, на решті ділянок, висока промивна здатність р. Дунаю захищає ґрунти від засолення.

Унікальність регіону, до якого належить територія м. Вилкове, щодо її насиченості біологічними видами відповідає дельтовим ланд-

шафтам Кілійського гирла. Кілійська дельта є найбільш динамічною ділянкою дельти р. Дунай. Як вже зазначалося, ця територія сформована системою річкових рукавів, прісноводних та солоних озер і лиманів, а у структурі водного стоку складає до 63% від загального показника [29]. Все це впливає на формування значних за площами водно-болотних екосистем - плавнів. Плавні Кілійського гирла прорізани мережею рукавів, потоків та штучних каналів, чергуються із численними озерами та лиманами. Вони, за своїм визначенням, є підтопленими або заболоченими пригирловими ділянками в річкових долинах. Плавні вважаються перехідними ландшафтами, що представлені мозаїчними урочищами з домінуванням угруповань очерету (*Phragmites*), рогозу (*Scirpus*), осоки гострокінцевої (*Carex acuta*), серед яких зустрічаються чагарники та рідколісся з верби попелястої (*Salix myrtilloides*), вільхи чорної (*Alnus glutinosa*) тощо [30]. Для регіону, в межі якого потрапляє м. Вилкове, характерним є різноманіття і суходільних ландшафтів, зокрема, лісових заплавлених, лучних, солончаків, морських теригенних (піщаних кіс та відмілин), степових тощо.

Лісові ландшафти представлені як природними угрупованнями, так і штучними насадженнями з різних видів *Pinus*, *Salix*, *Populus* тощо. Зокрема, ландшафт Жебріянівського піщаного пасма, що підступає до м. Вилкове з півночі, представлено рідкісними природними комплексами піщаних грив, кучугурів (з відносною висотою 3-4 м), міжгривених та кучугурних улоговин, що сформовані вторинними різновіковими насадженнями з псамофітних видів, зокрема, сосни кримської (*Pinus nigra* ssp. *Pallasiana*).

Вздовж водотоків смугами від 5 до 200 м тягнуться зарості, утворені *Salix alba* L., *Salix*

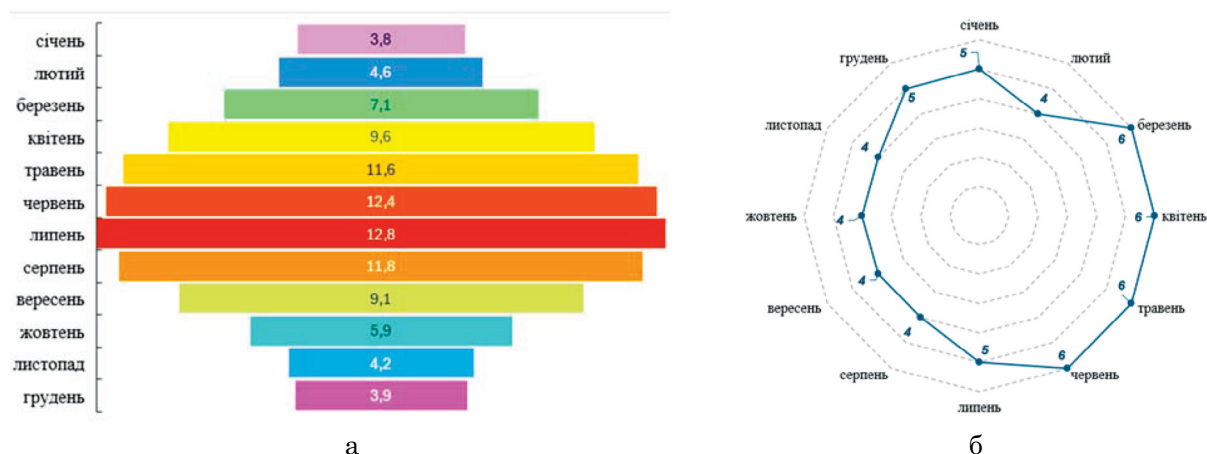

Рис. 3. Основні кліматичні дані за багаторічними середніми показниками для території м. Вилкове: години тривалості сонячного сяяння (а) та кількість днів з опадами (б) по місяцях з 1999 р. по 2019 р. (за даними Climate data)

Fig. 3. Key climate data based on long-term averages for the territory of Vilkove: hours of sunshine (a) and number of days with precipitation (b) by month from 1999 to 2019 (source: Climate data)

triandra L., *Salix fragilis* L., *Populus nigra* L., *Populus tremula* та ін., морське узбережжя засаджене: обліпихою (*Hippophae rhamnoides*), маслинкою (*Elaeagnus*), аморфою (*Amorpha fruticosa* L.), тамариксом (*Tamarix* L.), тополею білою (*Populus alba* L.) та ін. [30].

Лучні ландшафти, здебільшого, притаманні підвищеним ділянкам прируслових пасом, периферії плавнів, ділянкам дотичним до приморських піщано-моховаткових грив. Серед лучних ландшафтів виділяються: комплекси із крупнозлаковим, дрібнозлаковим трав'янистим покривом, крупнокомишовими та дрібноситниковими рослинними угрупованнями, а також різнотравною рослинністю засолених луків. Лучні ландшафти, які є трансформованими, за понад 100 років, процесами інтенсивного природокористування (перевипасу худоби, зокрема), характеризуються чергуванням з вологими луками з переважанням осоки стрункої (*Carex chordorrhiza*), до якої додаються різноманітні галофітні види [30].

Великою різноманітністю відзначаються аквальні ландшафти: прісноводні, солонуваті, що розвиваються на водотоках, в лиманах, в озерах і «кутах». Біологічне різноманіття «кутів» є максимально урізноманітненим, адже, ландшафти повністю втратили зв'язок з морем. Аквальні ландшафти представлені рослинними угрупованнями із домінуванням латаття білого (*Nymphaea alba*), глечиків жовтих (*Nuphar lutea*), водяного горіха (*Trapa natans* L.), плавуна щитolistого (*Nymphoides peltata*). Серед занурених рослин поширені кушир (*Ceratophyllum*), різуха морська (*Najas marina*), рдесники (*Potamogeton* L.), елодея (*Elodea*), тілоріз (*Stratiotes aloides*) тощо. Значні ділянки формуються з ряски (*Lemna* L.), сальвінії (*Salvinia*), жабурнику (*Hydrocharis*), азоли (*Azolla*) тощо [30].

Формуванням специфічних екосистем є контактна зона р. Дунай та Чорного моря. В гирло р. Дунай щорічно виноситься від 100 до 200 тис. тон прісноводного планктону, що гине і осідає на дно. Видовий склад і біомаса бентосу в Кілійському гирлі р. Дунай сприяє формуванню унікальних рис біологічного різноманіття: осетрові риби, дунайський оселедець тощо [31].

Більша частина території Вилківської громади, включно з околицями м. Вилкове, включена до Дунайського біосферного заповідника, що належить до Всесвітньої мережі біосферних резерватів (World Network of Biosphere Reserves, UNESCO) як складова частина транскордонного українсько-румунського біосферного резервату «Дельта Дунаю» [32]. Відповідно до біогеографічного районування та виділених екологічних регіонів Європи, територія дослідження відноситься до водно-болотних

угідь Чорноморського біогеографічного регіону Європи [33] та Дністровсько-Нижньо-Дунайського прісноводного екорегіону (Dniester - Lower Danube: ID 418) з основним типом оселища: temperate floodplain rivers and wetlands [34]. Територія дослідження межує з еко регіоном Понтійських степових лук (Pontic Steppe: ID 735) [35].

Вилкове має давню історію освоєння: у Середньовіччі в районі сучасних Вилкове та румунського села Періправа (повіт Тулча, Добруджа), які розділяє рукав Кілія, розташовувався генуезький порт і фортеця, відомі як Лікостомо (грец. Λικοστόμα - Вовча паща), який неодноразово змінював адміністративну приналежність [36]. У 1746 році на місці покинутого середньовічного міста групою старообрядців-липованів було засноване поселення, що до нашого часу має назву «Вилкове» (в румунських джерелах Vâlcoș). Подальша історія міста пов'язана з наступними хвилями переселення донських козаків-некрасівців (1740 -1778 р.), а після 1775 р. також козаків із Запорозької Січі. Протягом XIX-XX ст. місто неодноразово змінювало політико-адміністративну приналежність, при цьому зберігаючи, вже сформовану на той час, систему господарювання, в якій ключову роль відігравало рибальство. Досить велика рибальська артіль зберігалася в містечку до 2-ої світової війни. Згадка про місто як «Маленьку Венецію» дельти р. Дунай і описи промислів видобутку осетрової ікри рибалками-липованами у 1939 р. для журналу National Geographic американською журналісткою Дороті Хосмер принесло світову славу місту Вилкове [37].

В структурі населення м. Вилкове нащадки православних старообрядців - липованів і до цього часу складають більшість населення міста ~ 70% згідно з переписом населення України 2001 року [38]. Власне липовани формують найбільшу релігійну конфесію міста, дотримуючись традиційного способу життя, частина з них проживають на островах Кілійської дельти, принципово відмовляючись від принад цивілізації, зокрема у використанні газу, електрики та ін. [39].

Як було зауважено вище, агропромислова система м. Вилкове характеризується багатьма унікальними рисами, що свідчить про високий ступінь адаптації населення до природних умов дельти Дунаю. До початку XX ст. на території міста Вилкове була створена система каналів (місцева назва «єрики»), яка сполучала подовжно-поперечною сіткою рукави Дунаю, що призвело до зниження рівня ґрунтових вод і вивільнення більшої частки землі для освоєння. Канали поєднують річкові рукави з городами, плавнями та міськими кварталами. Все це є прикметною особливістю міста і має

визначальний вплив на формування міського пейзажу.

Розвиток садівництва і городництва відбувається на багатих гумусом мулистих зволжених намівних ґрунтах островів, формування яких пов'язане з постійним підсищенням мулу, видобутого при регулярному розчищенні каналів. Агробіорізноманіття забезпечується своєрідною триярусною системою садівництва: нижній займає полуниця, середній - виноград, у верхньому ярусі традиційно - груші, яблука, айва, а також нові для цієї місцевості види – хурма та гранати. Острови з садами і виноградниками кожні 10-15 м розділені каналами, вода з яких використовується для поливу, а мул - у якості добрива.

Вивезення продукції відбувається човнами, яких в місті нараховується понад 1,5 тисячі одиниць. Частково збереглися дерев'яні судна старого зразку – із загостреним носом та кормою, щоб рухатися каналами не розвертаючи човен. Завдяки м'якому клімату, сади приносять гарні врожаї. Полуниця дозріває в цій місцевості ранньою весною і постачання першої в Україні полуниці відбувається не лише по області, але й до столичного регіону. Місцевий сорт винограду «Новак» має унікальні смакові характеристики, пов'язані з агротехнікою його вирощування, і не зустрічається за межами громади. Виноград та вино «Новак» займають важливе місце у соціальній та культурній сферах життя липованів та інших мешканців міста і є невід'ємною частиною локальної кухні [40].

Як було згадано вище, ще в першій половині ХХ ст. основою міського господарства був вилов риби. Поступово традиційний риболовний промисел, пов'язаний з виловом осетра та сома скоротився, але залишається найголовнішим заняттям населення і невід'ємною складовою міського господарства. Станом на 2021 рік на території Вилківської громади функціонувало 14 риболовецьких кооперативів, чисельність яких в сезон налічувала від 700 до 900 рибалок. Головна промислова риба в м. Вилкове – азово-чорноморський прохідний оселедець (місцева назва «дунайка»). Як і вино «Новак», риба є невід'ємним елементом локальної гастрономії: «дунайку» традиційно солять, коптять на фруктових дровах; свіжу смажать на олії з борошном або варять [40, 41]. Ще одним місцевим спеціалітетом, пов'язаним з липованською кухнею, є «дунайська юшка», що готується з місцевої риби (судак, сом, сазан) та подається з гострим соусом під назвою «саламур», традиційним для рибалок Південної України [42].

Високий рівень адаптації місцевого населення до специфіки природних умов відбився і на історичній планувальній структурі міста, яка базується на системі островів і каналів: бу-

динки стоять на острівцях, а вулиці – це канали, що для укріплення берегів обсажені деревами, які потім вирубуються на дрова. Типова для степової зони, зокрема Української Бессарабії, каркасна/каркасно-плотова конструкція стін будинків, обмазана товстим шаром глини з кізяками і половиною, у м. Вилкове замінені на каркасну з закладом снопами очерету, обмазаним мулом з січеним очеретом. На старих вулицях уздовж каналів простягаються неширокі, в кілька дошок, дерев'яні тротуари. Всього нараховується біля 70 островів, розділених каналами, загальна довжина яких складає біля 46 км. Це формує «стару» частину міста, населену переважно нащадками липованів. Для збереження автентичного ландшафту міста важливо підтримувати стан каналів, дерев'яних мостових переходів та кладок-тротуарів. Реновації відбуваються, як за рахунок бюджетних коштів, так і коштів благодійних фондів БФ [43].

Щодо громадських організацій Вилківської міської громади, які б сприяли підтримці традиційних видів господарювання, локальної гастрономії тощо, інформація у відкритих джерелах фактично відсутня. Натомість, м. Вилкове є осередком фестивалю гастрономічної спадщини «Дунайські гостини» (з 2018 р.) де представлені продукція місцевих фермерських господарств, локальні кулінарні спеціалітети та смаколики, а також різноманітні національні страви Української Бессарабії та продукція кращих регіональних виробників вин. У 2023 році за ініціативи ГО «Ініціатива «ЛЮДИ», у місті відбувся перший фестиваль української культури «ВиделкаFEST» (реалізовано в межах мистецького конкурсу Українського інституту книги, Культурних Сил та PEN Ukraine). Також відвідування міста та окремих його локацій включено до системи організованих еногастрономічних маршрутів «Дорога вина та смаку Української Бессарабії».

Для визначення потенціалу та ризиків збереження ландшафтно-сільськогосподарської спадщини м. Вилкове були проаналізовані внутрішні та зовнішні чинники розвитку території. Серед ключових сильних сторін можемо виокремити довготривалу традицію унікальних землеробських практик, що забезпечила формування багатого агробіорізноманіття. Важливою перевагою є також унікальна просторова та планувальна структура міста Вилкове, яка поєднує природні та культурні особливості. До сильних сторін належить і обмежений ареал вирощування локального сорту винограду «Новак», що підсилює автентичність регіону. Значну роль відіграють традиції рибного промислу, зокрема вилову оселедця «дунайка» та осетрових риб, а також гастрономічна спадщина, сформована локальними продуктами. Ав-

тентичний побут і культурна спадщина липованів створюють додаткову культурну цінність. Регіон має значний туристичний потенціал, підсилений геобрендом «Українська Венеція».

Серед можливостей розвитку досліджуваного регіону варто виділити використання міжнародного досвіду охорони культурних агроландшафтів, зокрема підходів GIAHS та положень Європейської ландшафтно-конвенції. Важливим ресурсом є міжнародні грантові програми та культурні проекти, що можуть підтримати розвиток громади. Перспективним напрямом виступає розробка програми сталого туризму для м. Вилкове та всієї громади, включно з інтеграцією напрацювань «Доріг смаку та вина Бессарабії». Також додаткові можливості відкриває створення системи моніторингу стану агроландшафтів, оновлення геобренду регіону, розвиток освітніх і наукових партнерств, а також цифровізація спадщини через створення віртуальних турів.

Разом з тим, маємо і внутрішні слабкі сторони, до яких належить мала кількість об'єктів матеріальної культурної спадщини, а також застарілість і зношеність соціально-економічної інфраструктури. Доступ до островів із традиційними агровиборничими системами ускладнений через воєнний стан. Громада стикається з обмеженими фінансовими ресурсами та демографічними проблемами, зокрема відтоком молоді. Відчутною є нестача фахівців у сфері охорони спадщини, рекреації та туризму. Крім того, рівень інтеграції громади в проекти охорони унікальних агроландшафтів залишається низьким.

Серед зовнішніх загроз ключовими є наслідки воєнного стану та військової агресії РФ. Додаткові ризики створюють конфлікти між природоохоронними завданнями та потребами економічного й соціального розвитку громади. Обмеження щодо промислового вилову риби впливають на традиційні промисли. Зниження промивного режиму та маловодність каналів становлять загрозу для існування агроландшафтів окремих островів і можуть призвести до руйнації агровиборничої системи. Також зберігаються обмеження та контроль за доступом до окремих островів через прикордонне положення та воєнні ризики.

Проведений аналіз дозволяє окреслити стратегію та першочергові заходи спрямовані на охорону та збереження унікальних агроландшафтів м. Вилкове. Однією із ключових умов є завершення воєнних дій та впровадження інтегрованого підходу до управління, який поєднує охорону унікальних агроландшафтів та потреби місцевої громади. Ключовими напрямками подальших дій ми визначаємо наступні: провести комплексну інвентарізацію культурних ландшафтів м. Вилкове за співпраці експертів та місцевої громади; розробити заходи щодо інтеграції культурного ландшафту до

Стратегії територіального розвитку міста; розробити план адаптації до кліматичних ризиків та загроз воєнного стану; використати унікальність території для просування бренду міста та розвитку сталого туризму; створити механізми довгострокового фінансування (партнерства, гранти, фонди).

Висновки. Отже, зважаючи на значний інтерес науковців і громадськості до охорони глобальної сільськогосподарської спадщини, зафіксований у відповідній програмі FAO – GIAHS, результати проведеного дослідження підтверджують унікальність агровиборничої системи м. Вилкове як потенційного об'єкту охорони національної культурної спадщини.

Природна основа формування агроландшафтів м. Вилкове визначається специфічними гідрологічними та геоморфологічними умовами Українського Подунав'я, що зумовили особливий характер землеробства у поєднанні з рибальськими практиками. Історичні та соціокультурні чинники забезпечили стійкість та неперервність функціонування агровиборничої системи, що формувалася протягом багатьох поколінь і стала невід'ємною складовою локальної ідентичності та свідченням високого рівня адаптації місцевої громади до природних умов.

Сучасний стан цілісного міського ландшафту м. Вилкове та агроландшафтів, зокрема, демонструє збереження традиційних форм господарювання, які продовжують відігравати важливу роль у соціально-економічному житті громади. Це має велике значення для ідентичності місцевої громади та адаптації її до викликів сталого розвитку та глобальних екологічних трансформацій.

Культурна та екологічна цінність агровиборничої системи м. Вилкове виходить за межі локального рівня: вона становить важливий елемент національної спадщини України та може бути інтегрована у міжнародні програми охорони сільськогосподарської спадщини.

Перспективи збереження та розвитку полягають у розробці комплексних стратегій охорони, інтеграції місцевих агроландшафтів у практики культурного, еногастрономічного та екотуризму, освітні та наукові програми, що сприятиме підвищенню добробуту місцевої громади та формуванню позитивного іміджу регіону на міжнародному рівні.

Таким чином, агровиборнича система м. Вилкове може розглядатися як цінний об'єкт ландшафтно-сільськогосподарської спадщини, що поєднує природні, культурні та соціально-економічні виміри. Її збереження та інтеграція у сучасні стратегії сталого розвитку є важливим завданням як для локальної громади, так і для державної політики у сфері охорони культурної та природної спадщини.

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Декларація про використання генеративного штучного інтелекту: автори підтверджують, що під час підготовки рукопису не використовувалися інструменти штучного інтелекту..

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

Declaration of use of generative artificial intelligence: The authors confirm that no AI tools were used during the preparation of the manuscript.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

REFERENCES

1. Grodzynskyi, M. D. (2005). Пізнання ландшафту: місце і простір. К.: ВПЦ «Київський університет». 1, 41.
2. Петлін В.М. (2006). Конструктивне ландшафтознавство. Львів: видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 210.
3. Council of Europe Landscape Convention (2000), European Treaty Series - No, 176. <https://rm.coe.int/16807b6bc7>
4. Arnés García, M., Yagüe, J. L., de Nicolás, V. L., & Díaz-Puente, J. M. (2020). Characterization of globally important agricultural heritage systems (GIAHS) in Europe. *Sustainability*, 12(4), Article 1611. <https://doi.org/10.3390/su12041611>
5. Manrique Anticona, C. E., Yagüe Blanco, J. L., & Pascual, C. (2023). Characterization of potential Spanish territories for creating a national network associated with the globally important agricultural heritage systems. *Land Use Policy*, 131, 106667. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106667>
6. Yadav, K., & Jin, J. (2024). Exploring sustainability through existing and potential GIAHS (Globally Important Agricultural Heritage Systems). *Preprints*. <https://doi.org/10.20944/preprints202402.0068.v1>
7. Tarolli, P., & Straffellini, E. (2020). Agriculture in hilly and mountainous landscapes: Threats, monitoring and sustainable management. *Geography and Sustainability*, 1(1), 70–76. <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2020.03.003>
8. Yiu, E., Jang, B., Owada, J., Jeong, M., & Hwang, D. (2022). Globally important agricultural heritage systems (GIAHS) monitoring and evaluation manual: A technical reference. *United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability*. <https://doi.org/10.53326/FMNS6151>
9. Jiao, W., Yang, X., & Min, Q. (2022). A review of the progress in globally important agricultural heritage systems (GIAHS) monitoring. *Sustainability*, 14(16), Article 9958. <https://doi.org/10.3390/su14169958>
10. Pomatto, E., Devecchi, M., & Larcher, F. (2022). Assessment of the terraced landscapes' integrity: A GIS-based approach in a potential GIAHS-FAO site (Northwest Piedmont, Italy). *Land*, 11(12), 2269. <https://doi.org/10.3390/land11122269>
11. Nomura, H., Hong, N. B., & Yabe, M. (2018). Effective use and management of Kunisaki Peninsula Usa GIAHS Long Trail—A sustainable tourism model leading to regional development. *Sustainability*, 10(2), Article 497. <https://doi.org/10.3390/su10020497>
12. Kohsaka, R., Matsuoka, H., Uchiyama, Y., & Rogel, M. (2019). Regional management and biodiversity conservation in GIAHS: Text analysis of municipal strategy and tourism management. *Ecosystem Health and Sustainability*, 5(1), 124–132. <https://doi.org/10.1080/20964129.2019.1610336>
13. Koohafkan, P. (2019). Globally important agricultural heritage systems (GIAHS): A legacy for food and nutrition security. In B. Burlingame & S. Dernini (Eds.), *Sustainable diets: Linking nutrition and food systems* (pp. 204–214). CABI. <https://doi.org/10.1079/9781786392848.0204>
14. Yang, J., Huang, S., & Cheablam, O. (2024). Tourism perceptions and subjective well-being: Insights from GIAHS sites. *Journal of Human, Earth, and Future*, 5(4), 614–628. <https://doi.org/10.28991/HEF-2024-05-04-06>
15. Wang, B., He, S., Min, Q., Cui, F., & Wang, G. (2021). Influence of residents' perception of tourism's impact on supporting tourism development in a GIAHS site: The mediating role of perceived justice and community identity. *Land*, 10(10), 998. <https://doi.org/10.3390/land10100998>
16. Agricultural heritage around the world (2025). Globally Important Agricultural Heritage Systems (GIAHS). FAO. <https://www.fao.org/giahs/around-the-world/en>
1. Grodzynskyi, M. D. (2005). Landscape cognition: Place and space (1). Publishing and Printing Center "Kyiv University".
2. Petlin, V. M. (2006). Constructive landscape science. Ivan Franko National University of Lviv Press.
3. Council of Europe. (2000). European Landscape Convention (European Treaty Series No. 176). <https://rm.coe.int/16807b6bc7>
4. Arnés García, M., Yagüe, J. L., de Nicolás, V. L., & Díaz-Puente, J. M. (2020). Characterization of globally important agricultural heritage systems (GIAHS) in Europe. *Sustainability*, 12(4), Article 1611. <https://doi.org/10.3390/su12041611>
5. Manrique Anticona, C. E., Yagüe Blanco, J. L., & Pascual, C. (2023). Characterization of potential Spanish territories for creating a national network associated with the globally important agricultural heritage systems. *Land Use Policy*, 131, 106667. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106667>
6. Yadav, K., & Jin, J. (2024). Exploring sustainability through existing and potential GIAHS (Globally Important Agricultural Heritage Systems). *Preprints*. <https://doi.org/10.20944/preprints202402.0068.v1>
7. Tarolli, P., & Straffellini, E. (2020). Agriculture in hilly and mountainous landscapes: Threats, monitoring and sustainable management. *Geography and Sustainability*, 1(1), 70–76. <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2020.03.003>
8. Yiu, E., Jang, B., Owada, J., Jeong, M., & Hwang, D. (2022). Globally important agricultural heritage systems (GIAHS) monitoring and evaluation manual: A technical reference. *United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability*. <https://doi.org/10.53326/FMNS6151>
9. Jiao, W., Yang, X., & Min, Q. (2022). A review of the progress in globally important agricultural heritage systems (GIAHS) monitoring. *Sustainability*, 14(16), Article 9958. <https://doi.org/10.3390/su14169958>
10. Pomatto, E., Devecchi, M., & Larcher, F. (2022). Assessment of the terraced landscapes' integrity: A GIS-based approach in a potential GIAHS-FAO site (Northwest Piedmont, Italy). *Land*, 11(12), 2269. <https://doi.org/10.3390/land11122269>
11. Nomura, H., Hong, N. B., & Yabe, M. (2018). Effective use and management of Kunisaki Peninsula Usa GIAHS Long Trail - A sustainable tourism model leading to regional development. *Sustainability*, 10(2), Article 497. <https://doi.org/10.3390/su10020497>
12. Kohsaka, R., Matsuoka, H., Uchiyama, Y., & Rogel, M. (2019). Regional management and biodiversity conservation in GIAHS: Text analysis of municipal strategy and tourism management. *Ecosystem Health and Sustainability*, 5(1), 124–132. <https://doi.org/10.1080/20964129.2019.1610336>
13. Koohafkan, P. (2019). Globally important agricultural heritage systems (GIAHS): A legacy for food and nutrition security. In B. Burlingame & S. Dernini (Eds.), *Sustainable diets: Linking nutrition and food systems* (pp. 204–214). CABI. <https://doi.org/10.1079/9781786392848.0204>
14. Yang, J., Huang, S., & Cheablam, O. (2024). Tourism perceptions and subjective well-being: Insights from GIAHS sites. *Journal of Human, Earth, and Future*, 5(4), 614–628. <https://doi.org/10.28991/HEF-2024-05-04-06>
15. Wang, B., He, S., Min, Q., Cui, F., & Wang, G. (2021). Influence of residents' perception of tourism's impact on supporting tourism development in a GIAHS site: The mediating role of perceived justice and community identity. *Land*, 10(10), 998. <https://doi.org/10.3390/land10100998>
16. Agricultural heritage around the world (2025). Globally Important Agricultural Heritage Systems (GIAHS). FAO. <https://www.fao.org/giahs/around-the-world/en>

17. Agnoletti, M., Santoro, A., Fiore, B., Piras, F., Romano, F., & Bazzurro, A. (2023). Agricultural heritage systems in Europe, Asia, Africa, Central and South America. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-44881-2>
18. Thorbeck, D. (2019). Agricultural landscapes: Seeing rural through design. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315142869>
19. Arion, O. V. (2024). Geographical indications and traditional products as the basis of enogastronomic tourism: Significance for the development of rural communities (on the example of Italy). *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 33(1), 3–13. <https://doi.org/10.15421/112401>
20. Polyvach, K. (2023). Cultural landscape as heritage: Proposals for Ukraine from the experience of certain European countries. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Geology, Geography, Ecology*, 59, 190–208. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-59-14>
21. Reynard, E. (2023). Agricultural landscapes: Tangible and intangible values of cultural landscapes. In *The Overarching Issues of the European Area: Moving Towards Efficient Societies and Sustainable Ecosystems* (pp. 89–103). <https://doi.org/10.21747/978-989-9082-88-5/ovea7>
22. Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage. (1972). UNESCO. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
23. Guidelines for developing a GIAHS proposal document. (2023). Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://openknowledge.fao.org>
24. Nagata, A., & Yiu, E. (2021). Ten years of GIAHS development in Japan. *Journal of Resources and Ecology*, 12(4), 567–577. <https://doi.org/10.5814/j.issn.1674-764X.2021.04.014>
25. Закон України Про правову охорону географічних зазначень [Law of Ukraine No. 752-XIV]. (1999). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>
26. Закон України Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20>
27. Ліхоса, Л. В. (2004). Кілійська частина дельти Дунаю та її сучасна динаміка. Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки. Т. 9, вип. 4. с. 56–67 <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/17137>
28. Climate-Data.org. (2025). Climate table: Weather by month in Vylkove. <https://en.climate-data.org/europe/ukraine/odessa-oblast/vylkove-33596/>
29. Атлас довкілля Одеської області. (2020). https://ecology.od.gov.ua/wp-content/uploads/old-files/ecology_portal/doc/atlas_odesa-region_2020-5.pdf
30. Біотопи степової зони України (2020). Національна академія наук України. Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного. Київ - Чернівці: ДрукАРТ, 392с. https://www.botany.kiev.ua/doc/diduch_biotope.pdf
31. Бушуев С., Гоч І., Демченко В., Худий О., Балацький К. (2020). Сучасні аспекти вивчення та охорони осетрових України. Київ: WWF-Україна. 72 с. https://wwf-ukraine.org/downloads/_new_.pdf
32. Dunaisky: The Danube Delta Biosphere Reserve. (n.d.). UNESCO Man and the Biosphere Programme. <https://www.unesco.org/en/mab/dunaisky>
33. The Black Sea Region. Europe's biodiversity - biogeographical regions and seas. EEA Report 1/2002. https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/report_2002_0524_154909
34. Dniester-Lower Danube. (n.d.). Freshwater Ecoregions of the World. <https://www.feow.org/ecoregions/details/418>
35. Pontic Steppe. (n.d.). One Earth. <https://www.oneearth.org/ecoregions/pontic-steppe/>
36. Iliescu, O. (1989). Contributions à l'histoire des colonies génoises en Roumanie aux XIIIe–XVe siècles. *Revue Roumaine d'Histoire*, 28, 25–52.
37. Hosmer, D. (1940). Caviar fishermen of Romania from Vâlcov, the "Little Venice" of the Danube Delta: Bearded Lipovans go down to the Black Sea. National Geographic.
17. Agnoletti, M., Santoro, A., Fiore, B., Piras, F., Romano, F., & Bazzurro, A. (2023). Agricultural heritage systems in Europe, Asia, Africa, Central and South America. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-44881-2>
18. Thorbeck, D. (2019). Agricultural landscapes: Seeing rural through design. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315142869>
19. Arion, O. V. (2024). Geographical indications and traditional products as the basis of enogastronomic tourism: Significance for the development of rural communities (on the example of Italy). *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 33(1), 3–13. <https://doi.org/10.15421/112401>
20. Polyvach, K. (2023). Cultural landscape as heritage: Proposals for Ukraine from the experience of certain European countries. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Geology, Geography, Ecology*, (59), 190–208. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-59-14>
21. Reynard, E. (2023). Agricultural landscapes: Tangible and intangible values of cultural landscapes. In *The Overarching Issues of the European Area: Moving Towards Efficient Societies and Sustainable Ecosystems* (89–103). <https://doi.org/10.21747/978-989-9082-88-5/ovea7>
22. Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage. (1972). UNESCO. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
23. Guidelines for developing a GIAHS proposal document. (2023). Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://openknowledge.fao.org>
24. Nagata, A., & Yiu, E. (2021). Ten years of GIAHS development in Japan. *Journal of Resources and Ecology*, 12(4), 567–577. <https://doi.org/10.5814/j.issn.1674-764X.2021.04.014>
25. Law of Ukraine No. 752-XIV. (1999). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>
26. Law of Ukraine No. 2572-IX. (2022). On the peculiarities of legal protection of geographical indications for agricultural products and food products, protection of rights and application of quality schemes, including traditional guaranteed features for agricultural products and food products. Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20>
27. Likhosha, L. V. (2004). Dynamics of the Kiliya part of the Danube Delta. *Odesa National University Herald. Geography and Geology*, 9(4), 56–67. <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/17137>
28. Climate-Data.org. (2025). Climate table: Weather by month in Vylkove. <https://en.climate-data.org/europe/ukraine/odessa-oblast/vylkove-33596/>
29. Atlas of the Environment of Odesa Oblast. (2020). Department of Ecology and Natural Resources of Odesa Regional State Administration. https://ecology.od.gov.ua/wp-content/uploads/old-files/ecology_portal/doc/atlas_odesa-region_2020-5.pdf
30. Biotopes of the Steppe Zone of Ukraine. (2020). M. G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine. DrukART. https://www.botany.kiev.ua/doc/diduch_biotope.pdf
31. Bushuiev, S., Hoch, I., Demchenko, V., Khudyi, O., & Balatskyi, K. (2020). Modern aspects of study and protection of sturgeon populations in Ukraine. WWF-Ukraine. https://wwf-ukraine.org/downloads/_new_.pdf
32. Dunaisky: The Danube Delta Biosphere Reserve. (n.d.). UNESCO Man and the Biosphere Programme. <https://www.unesco.org/en/mab/dunaisky>
33. The Black Sea Region. Europe's biodiversity - biogeographical regions and seas. EEA Report 1/2002. https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/report_2002_0524_154909
34. Dniester-Lower Danube. (n.d.). Freshwater Ecoregions of the World. <https://www.feow.org/ecoregions/details/418>
35. Pontic Steppe. (n.d.). One Earth. <https://www.oneearth.org/ecoregions/pontic-steppe/>
36. Iliescu, O. (1989). Contributions à l'histoire des colonies génoises en Roumanie aux XIIIe–XVe siècles. *Revue Roumaine d'Histoire*, 28, 25–52.
37. Hosmer, D. (1940). Caviar fishermen of Romania from Vâlcov, the "Little Venice" of the Danube Delta: Bearded Lipovans go down to the Black Sea. National Geographic.

38. Національний склад міст (2001). Одеська область. <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/odesa/>
39. Місто Вилкове, Вилківська громада. <https://vylkivska-gromada.gov.ua/misto-vilkove-13-55-49-13-03-2018/>
40. Zocchi, D. M., Motuzenko, O., Stryamets, N., Fontefrancesco, M. F., Söukand, R., & Pieroni, A. (2022). The Ark of Taste in Ukraine: Food, knowledge, and stories of gastronomic heritage. University of Gastronomic Sciences. https://www.unisg.it/assets/ADG_UCRAINA_EN_WEB.pdf
41. Петрова О. (2021). Дунайські традиції гостинності: фестиваль гастрономічної спадщини «Дунайські гостини» в місті Вилкове. Український центр культурних досліджень. <https://uccr.org.ua/news/dunajski-tradytsii-hostynnosti-festyval-hastronomichnoi-spadshchyny-dunajski-hostyny-v-misti-vylkove/>
42. Іванова Ліліана (2021). Традиції липованської кухні. Дунайська юшка з саламуrom. Український центр культурних досліджень. <https://uccr.org.ua/news/tradytsii-lypovanskoi-kukhni-dunajska-iushka-z-salamurom/>
43. Звіт міського голови про роботу Вилківської міської ради та її виконавчих органів за 2022 рік. <https://vylkivska-gromada.gov.ua/news/1677761021/>
38. National composition of cities (2001 census): Odesa Oblast. (n.d.). State Statistics Service of Ukraine. <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/odesa/>
39. Misto Vylkove, Vylkivska hromada. <https://vylkivska-gromada.gov.ua/misto-vilkove-13-55-49-13-03-2018/>
40. Zocchi, D. M., Motuzenko, O., Stryamets, N., Fontefrancesco, M. F., Söukand, R., & Pieroni, A. (2022). The Ark of Taste in Ukraine: Food, knowledge, and stories of gastronomic heritage. University of Gastronomic Sciences. https://www.unisg.it/assets/ADG_UCRAINA_EN_WEB.pdf
41. Petrova O. (2021). Danube traditions of hospitality: the Danube Hospitality gastronomic heritage festival in the city of Vylkove. Ukrainian Center for Cultural Studies. <https://uccr.org.ua/news/dunajski-tradytsii-hostynnosti-festyval-hastronomichnoi-spadshchyny-dunajski-hostyny-v-misti-vylkove/>
42. Ivanova, L. (2021). Traditions of Lipovan cuisine: Danube fish soup with salamur. Ukrainian Center for Cultural Studies. <https://uccr.org.ua/news/tradytsii-lypovanskoi-kukhni-dunajska-iushka-z-salamurom/>
43. Mayor's report on the work of the Vilkovo City Council and its executive bodies for 2022. <https://vylkivska-gromada.gov.ua/news/1677761021/>

Landscape agricultural heritage of the Vylkove town

Oksana Arion¹, <https://orcid.org/0000-0001-5848-3242>, e-mail: oarion@knu.ua

PhD (Geography), Associate Professor, Department of Geography of Ukraine

Tetiana Kupach¹, <https://orcid.org/0000-0001-8710-7107>, e-mail: tkupach@knu.ua

PhD (Geography), Associate Professor, Department of Geography of Ukraine

Yuliia Olishevsk¹, <https://orcid.org/0000-0002-3132-1363>, e-mail: yuliailishevsk@knu.ua

PhD (Geography), Associate Professor, Department of Geography of Ukraine

Svitlana Demianenko¹, <https://orcid.org/0000-0002-9822-1981>, e-mail: sdemianenko@knu.ua

PhD (Geography), Associate Professor, Department of Geography of Ukraine

¹ Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ABSTRACT

In Ukraine, the topic of agricultural heritage remains insufficiently researched despite the fact that such objects correspond to the concept of national cultural and landscape heritage. Research into Ukrainian agricultural landscapes as cultural heritage is extremely relevant and contributes to the scientific understanding of unique forms of traditional land use, the formation of a basis for their protection, and their integration into strategies for the sustainable development of rural areas. **The purpose** of this study is to analyze the agricultural landscape heritage of the Vylkove region in order to determine strategic directions for its preservation in the context of sustainable regional development. Thus, the search for examples of Ukrainian agricultural landscapes, as a result of the functioning of sustainable traditional farming systems in certain areas, determined the object of the study: the agricultural production system of the town of Vylkove, formed by generations of farmers and fishermen of the Ukrainian Danube region (Vylkivska local community, Izmail district, Odesa region). **The research focuses** on analyzing the natural basis for the formation of agricultural landscapes in the region and identifying the social and cultural prerequisites for the formation of agricultural production systems; analyzing the current condition of the traditional agricultural production system and identifying promising directions for the protection and preservation of agricultural landscapes.

The methodological basis is the concept of Globally Important Agricultural Heritage Systems (GIAHS), including criteria for selecting territories for inclusion in the list of valuable sites, provisions for the classification of agricultural heritage sites, and the system of protected geographical indications (GI) including the formation of a list of guaranteed traditional characteristics of Ukraine.

The main results are that the landscapes of the town of Vylkove: are developing and characterized by stable functioning and sufficient agrobiodiversity; are the basis for the cultivation of valuable agricultural crops and species (grapes «Novak» and «Dunayka», etc.) and are distinguished by their uniqueness, as they operate under the sustainable

ARTICLE INFO

Manuscript received
22 January 2026

Revised manuscript received
20 May 2026

Manuscript accepted
25 May 2026

Available online
30 May 2026

management of local farmers (arable farmers, livestock farmers, fishermen, etc.) to support livelihoods, adaptive management, and knowledge sharing.

Therefore, in **conclusion**, we note that the results of the study confirm the uniqueness of the agricultural production system of the town of Vylkove as a potential object of national cultural heritage protection, and the agricultural production system of the city of Vylkove can be considered a valuable object of landscape agricultural heritage, combining natural, cultural, and socio-economic dimensions. Its preservation and integration into modern sustainable development strategies is an important task for both the local community and state policy in the field of cultural and natural heritage protection.

Keywords:

agricultural landscape, agricultural production system, agricultural heritage, cultural heritage, GIAHS, geographical indications, Vylkove, the Danube Delta.

In cites:

Oksana Arion, Tetiana Kupach, Yuliia Olishevskaya, Svitlana Demianenko (2026). Landscape agricultural heritage of the Vylkove town. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Geology. Geography. Ecology*, (64), 131–142. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2026-64-10> [In Ukrainian]